Rubai

İki Aylık Rubai ve Şiir Kültürü Dergisi
Yıl: 3 • Sayı: 15 • Mayıs/Haziran 2023

Muhyiddin Raif Yengin'in Çeviri Rubaileri

Esrar Dede ve Şeyh Gâlib /

Biz Yönetelim Dünyayı /

Ömür (Yahya Kemal Güftesi) /

Büyü Çalgıda Değil Sestedir

Rubainin Değerli Dostları,

Yeniden ve gönülden merhaba.

15. durakta yine birlikteyiz.

Kavuşturana sonsuz şükür.

Vezinler birer müzik âletidir. Aruz, hece, serbest hepsi birer çalgı. Benzetme Yahya Kemal'e ait. 5 Şubat 1922'de Dergâh'ta yayımladığı Vezinler başlıklı yazıda "Vezinler -ister aruz olsun ister hece- cansız birer âlettirler: Tıpkı mûsıkî âletleri gibi." diyordu. Suut Kemal Yetkin de ölçü için "ölü bir kalıp" ifadesini kullanıyordu ki aynı kapıya çıkıyor.

Yetkin'e göre vezne hayat veren şairin nefesidir.

Bağlama halk müziğimizin ana sazıdır; ud, klasik Türk müziğinin, piyano klasik Batı müziğinin. Kullanılan müzik aletlerine takılıp kalmamak gerekir. Zevke, imgeye, sese, anlama, temaya, içeriğe bakmalıyız. Müzisyenin elindeki çalgıya bakıp "Bu popüler müzik yapıyor, bu caz müziği yapıyor." gibi genellemelere gidilebilir mi? Müzik türünü belirleyen kullanılan enstrüman mıdır? Popüler müziğin çalgılarıyla Sümmanî türküleri söyleyen hem de çok güzel söyleyen genç sanatçılar yok mu?

Öte yandan bir müzisyene neden tambur çalıyorsun da gitar çalmıyorsun; neden ney üflüyorsun da piyano çalmıyorsun gibi dayatmalarda bulunmak hoş görülebilir mi? Her müzisyen piyano çalmak zorunda olmadığı gibi kanun çalmak zorunda da değil.

Kim, hangi müzik aletini çalmak istiyorsa çalsın. Biz, onun o perdeler arasından çıkardığı sese kulak verelim, ürettiği müziğe bakalım. Kulağımızı ve ruhumuzu okşayan bir melodi çıkıyor mu? Aslolan odur. Büyü, kullanılan çalgıda değil, çıkarılan sestedir. Şiire de bu dikkatle bakalım.

Bugün son sözü edebiyat öğretmeni, şair ve güftekâr İsmail Hilmi Soykut (1906-1974) söylesin:

Âheng-i tarab her biri bir yanda söner
Cânâna feda eylediğin can da söner
Bürkân-ı kader, âteş-i mey, şem'-i visal
Hilmî gün olur, cümlesi bir anda söner

(Sevinç ezgilerinin her biri bir yanda söner. Sevgiliye feda ettiğin can da söner.
Ey Hilmi, kader volkanı, bade ateşi, kavuşma mumu, hepsi bir anda söner gider.)

Yeni sayıda buluşmak ümidiyle.

Bismillah.

Rubai

İki Aylık Rubai ve Şiir Kültürü Dergisi
Yıl: 3 • Sayı: 15 • Mayıs/Haziran 2023

www.rubaidergisi.com

Yayın Yönetmeni : Ahmet Ziya Kahraman
Yayın Danışmanı : Tacettin Şimşek
Son Okuma : İbrahim Duran
Web Geliştirici : Adil Bayram

Kapak : Eyüpsultan Mezarlığı

Şiirlerin ve yazıların sorumluluğu şair ve yazarlarına aittir. Tanıtım ve tahlil amacıyla kullanılacak küçük bölümler dışında dergi iktibas edilmemelidir. Her hakkı mahfuzdur.

Muhyiddin Raif Yengin'in Çeviri Rubaileri

Tacettin Şimşek – Ahmet Ziya Kahraman

Osmanlı Devleti'nin son yılları ile Cumhuriyet Dönemi'nin başlangıç serüvenine tanıklık eden Yengin, divan şiirinin son temsilcilerindendir.

Giriş

Tahir Olgun'un "Hâletî-i zamane" olarak tanımladığı Muhyiddin Râif Yengin, 1880'de İstanbul'da doğdu. İlk ve ortaokulu bu şehirde okudu. Bahriye Mektebi'nden "mülâzım-ı sâni" (asteğmen) olarak mezun oldu. Tersanede ve limanda makine mühendisi olarak çalıştı. Bahriye Mektebi'nde İngilizce ve Türkçe dersleri verdi.

Şiirleri Servet-i Fünûn, Tercüman-ı Hakikat, Resimli Gazete, Aşiyan, Malumat, Terakki gibi gazete ve dergilerde yayımlandı. Eski ve yeni şiirin çeşitli nazım şekillerini kullandı. Şiirlerini Eski Ruba-

ilerim (1946) adlı kitabında topladı.
Osmanlı Devleti'nin son yılları ile Cumhuriyet Dönemi'nin başlangıç serüvenine tanıklık eden Yengin, divan şiirinin son temsilcilerindendir. Eski edebiyatın her türünde eser vermekle kalmamış, çeşitli konularda makaleler yazmış ve Batı edebiyatından çeviriler yapmıştır. Birçok şairin şiirlerine tahmisler yapmış, kendisinin şiirlerine de devrinin kıymetli şairleri tarafından tahmisler yazılmıştır. Rubai yazmadaki ustalığı, dönemindeki şairler tarafından çok takdir görmüş ve bu rubailer Eski Rubailerim adıyla kitaplaşmıştır. Kuleli Askerî Lisesinde öğretmenlik yaptığı yıllarda tanıştığı Mahir İz kendisine damat olmuştur. Yengin, şiirlerinde "Muhyî" mahlasını kullanmıştır (Çağlar, 2022: 127)
Muhyiddin Raif Yengin'in Eski Rubailerim kitabının ön kapak iç sayfasında şairin adı ve bir rubaisi yer alır:

Muhyiddin Raif Yengin ve *Eski Rubailerim*

Yengin'in rubai kitabı 1946'da basılmıştır. Ön kapağın iç sayfasında şairin fotoğrafı ve bir rubaisi vardır.
Kitabın girişinde "Bir İki Söz" başlığı altında şunlar yazılıdır:

Bir bahrdeyim tasavvurî müşkildir;
Garkâbeleri ka'rına der sâhildir.
İhyayı maânî ederim ben sessiz;
Muhyi! demim î'câz-i-Mesîh-i-dildir.

Eskiden söylemiş olduğum bazı rubâilerimi eski dostlarımdan Rıza Tevfik'in teşvikiyle cem ü telfik ettim, neşrediyorum.
Bunların büyük bir kısmı kendi tab'ımın mahsulüdür; küçük bir kısmı da şark ve garp lisanlarından mütercemdir. Bu eser umduğum rağbete mazhar olursa sonradan söylediğim diğer rubailerimle sair bazı manzume ve gazellerimi de matbuat sahasına çıkarırım. Eserimin tab'ına maddi ve manevi himmet buyuran emraz-ı dâhiliye ve bilhassa verem hastalıkları mütehassısı pek kıymetli, pek faziletli doktorumuz İhsan Rifat Sabar'a pâyansız şükranlarımı şuracıkta arz etmeyi arz eylemeyi minnetşinâsâne bir vecibe bilirim.
Muhyiddin Raif Yengin (s.3)

Kitapta "Üstad Filozof Rıza Tevfik'in umumiyetle rubâiler hakkında mülâhazatını ve hususiyle terânelerime dair takdiratını mübeyyin yazıp gönderdikleri takriz gûne makaledir:" açıklamasıyla bir takrize yer verilmiştir.
Rıza Tevfik'in dokuz sayfa tutan 2 Ağustos 1945 tarihini taşıyan takrizinin ardından Yengin'in "tab'ımın mahsulü" dediği 114 rubaisi; 14'ü İngilizce, 30'u Farsça (34 rubai) olmak üzere toplam 158 metin bir araya getirilmiştir.
Çeviri rubailerin ardından (s. 57-95) kitaba 37 sayfalık bir sözlük eklenmiş.
Kitabın son sayfasında (s.96) "Üstad Tahir Olgun tarafından ihda olunan takrizdir:

Dinle ey sözden anlayan kaari
Hâtif-i pür terânedir Muhyî
Bî tereddüt derim ki ey Tahir
Hâletî-i zamanedir Muhyî. (s.96)

Yengin'in Çeviri Rubaileri

Muhyiddin Raif Yengin, edebiyatımızda bir ilk olarak Batı edebiyatından seçtiği şiirleri rubai nazım şekliyle Türkçeye çevirmiştir. William Shakespeare, Henry Wadsworth Longfellov, Edward Young, Friedrich Schiller, Felicia Dorothea, George Gordon Byron, Francis Quarles, Robert Burns, Thomas Carlyle, şiir çevirileri yaptığı şairlerden bazılarıdır.
Farsçadan yaptığı çeviriler ise Mevlâna, Mağribî, Hayyam, Urfî, Hâfız, Kelim-i Hemedânî, Bîdil, Attâr-ı Nişâbûrî, Sâdî gibi şairlere ait rubailerdir.

1. İngilizceden Çevrilen Rubailer

Shakespeare'den:

Rahşan olalı felekte hurşîd ü kamer
Bulmuşsa nasıl gün şebi takibe zafer
Evvelce senin kendine sadık olman
Her ferde dürüst olmanı îcab eyler. (s.42)

Longfellow'dan:

Pür mâlezime her yanımız ser-tâ-pâ;
Lâzım bize bu nâr-ı semâvi ammâ
Döndürmek için bir taşı billur cama
Biz işte deriz o nâr-i-kudsîye dehâ. (s.43)

Edward Young'dan:

Bir yerde fazilet ki eder meyli zeval,
Zer şa'şaası âlemi eyler iş'al,
Encüm gibi ki şümus-i-nâ-mer'îden
Ruhsat alır etmek için îsar-i neval (s.43)

Schiller'den:

Hemserdir evet deha, tabiat hemser,
Birlikte durur vakur u ciddi yekser.
Evvelce neyi eylese ihbâr biri,
Mutlak öteki hep onu icra eyler. (s.43)

Mrs Hemans'tan:

Düşmek için evrak zamanın bekler,
Ezhâr solar, vakt-i hazanla ekser.
Yıldızlar olur vakti gelince âfil,
Ey mevt! Fakat senin bütün mevsimler. (s.43)

Byron'dan:

Ufkun yarısı bulutlu, nısfı rûşen,
Esmer deniz üstünde beyaz bir yelken;
Çırpınmada bir mevc ile gök beyninde,
Son lem'asıdır ümidin bu desen. (s.45)

Francis Quarles'ten:

Dünya seni aldatan heyula, bir hiç,
Ezvakı, sabah dumanı güyâ, bir hiç,
Bir anda olur duman, heyûlâ zâil;
Dünyadır hiç, hem de mâfihâ bir hiç. (s.45)

Burns'tan:

Dil bağlayarak ömrünü sen etme heder,
Âlemdedir ezvak-ı cihan tîz güzer
Enhâra düşen kar gibidir bir lâhza
Hıfz etse dahi şeklini bir anda biter. (s.46)

Rogers'tan:

Bir kanundur hep yürüten bahr u beri,
Bir şekle koyup da akıtan eşk-i teri,
Hıfz eyleyen arzı küre şeklinde müdâm
Devr ettiren eflâkte seyyareleri. (s.46)

Thomas Carlyle'dan:

Söz eyleyemez maksadı gâhî ifham,
Bazen edilir samt ile tebliğ-i-meram
Derya gibi engindir evet ah sükût,
Sahil gibi sığdır ne kadar olsa kelam. (s.46)

2. Farsçadan Çevrilen Rubailer

Mevlana'dan:

Gülşende idim vardı yanımda canan,
Ben gaflet edip bir güle oldum nigeran,
Canan dedi: Ruhsarıma bakmak var iken
Tuttun güle baktın, utan ey gafi utan! (s.47)

Mağribî'den:

Yârin yüzüne sanki nikab oldu cihan;
Derya-ı vücudunda habâb oldu cihan ;
Varlık stiyu teşnegânının aynında,
Deşt-i taleb üstünde serâb oldu cihan. (s.47)

Hayyam'dan:

Dünya-yı denide olma vakf-ı mihnet,
Neş'eyle et imrar-ı hayata gayret,
Olsaydı vefa tab-ı cihanda gafil,
Gelmezdi sana başkalarından nevbet. (s.49)

Urfî'den:

Vuslat gecesi ne leyl-i rindâne idi;
Meclis bana bir âlem-i meyhane idi;
Oldu o kadar dirâz şeb, dâmen-i-subh
Zer pençe-i-âfitâbe bîgâne idi. (s.51)

Hâfız'dan:

Ol ehl-i tevazu, var ise aklın sen,
İnsana tekebbür gibi olmaz düşmen,
Her ferdi görüp kendini hiç görmemeyi
Öğrenmelisin merdümeki didenden (s.52)

Kelim-i Hemedânî'den:

Fırsat vermez cihanda iş görmek içün
Olsam şu dürûze ömre çok mu küskün;
Bir gün geçer în-ü-âna bağlanmakla
Sökmekle geçer alâiki diğer gün (s.52)

Bîdil'den:

Zevk almak ise sence emel vahdetten
Bîdil, güzerân olmalısın kesretten,
Geçmek için istemez bu deryadan per
Bir köprü binâ etmeli mahviyyetten. (s.53)

Hâfız'dan:

Sordum güle: "Cürmün nedir ey gül söyle,
Niçin seni sûzan ediyorlar böyle?"
Gül gülşen-i hesdîde dedi: "Cürmüm bu:
Bir gün yanılıp gülmüş idim, bir şöyle!" (s.54)

Attâr-ı Nişâbûrî'den:

Bir cevher-i-ferd olmak ise kasdın eğer
Tenden geçerek can iline eyle sefer:
Dünya denilen bu münkalebde attar
Bir katre sefer etmese olmaz gevher. (s.54)

Sâdî'den:

Mâsum güzel bulup da meylet oyalan,
Mâsum güzellerde olur şûle-i ân
Zâtında habâset olanın dîdârı
Benzer şama kabr-i Mecûsî'de yanan. (s.55)

Kaynaklar

Çağlar, Yeter (2022). Divan Şiirinin Son Temsilcilerinden Muhyiddin Raif Yengin. Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 6(1).

Dergâh Yayınları (1998). Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, c. VIII, İstanbul: Dergâh Yayınları.

Işık, İhsan (2007). Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi (2. Baskı). Ankara: Elvan Yayınları.

İnal, İbnülemin Mahmud Kemal (1970). Son Asır Türk Şairleri, c. III. İstanbul: MEB Yayınları.

Yengin, Muhyiddin Raif (1946). Eski Rubâilerim, İstanbul: Cumhuriyet Matbaası.

ESRAR DEDE

(1748- 1797)

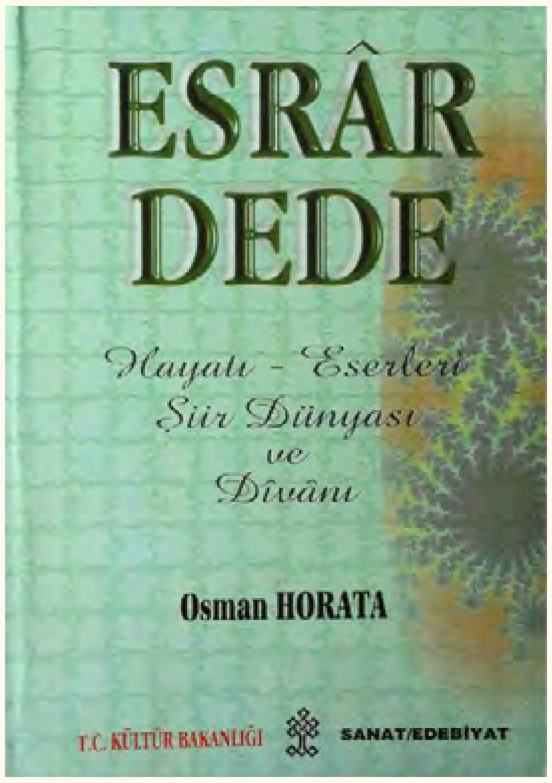

İstanbul'da Sütlüce'de doğdu. Asıl adı Mehmed'dir. Galata civarında oturduğu ve iyi bir öğrenim gördü, tasavvufî çevrelerde bulunmuş; Arapça, Farsça, Rumca, Latince ve İtalyanca öğrendi.
Şeyh Galib'in Galata Mevlevîhânesi şeyhi olduğu dönemde Mevlevîliğe intisap etti ve yakın dostluğunu kazandı.
Divanında 145 rubaisi vardır.
İstanbul'da öldü.
Şeyh Galib, Esrar Dede'nin ölümünden duyduğu büyük üzüntüyü benzeri olmayan bir mersiye ile dile getirdi.
Eserlerinden Bazıları: *Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye, Divan, Mübâreknâme-i Esrâr. Fütüvvetnâme-i Esrâr*
(Geniş bilgi için bk. Osman Horata, Esrar Dede Divanı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2019)

Âşık mısın ey dil acabâ n'oldu sana
Bitmez mi bu sevdā bu hevâ n'oldu sana
Dîvâne misin bir nefes ârâmın yok
Derk eylemedim gitti eyâ n'oldu sana

ŞEYH GALİB

(1757-1799)

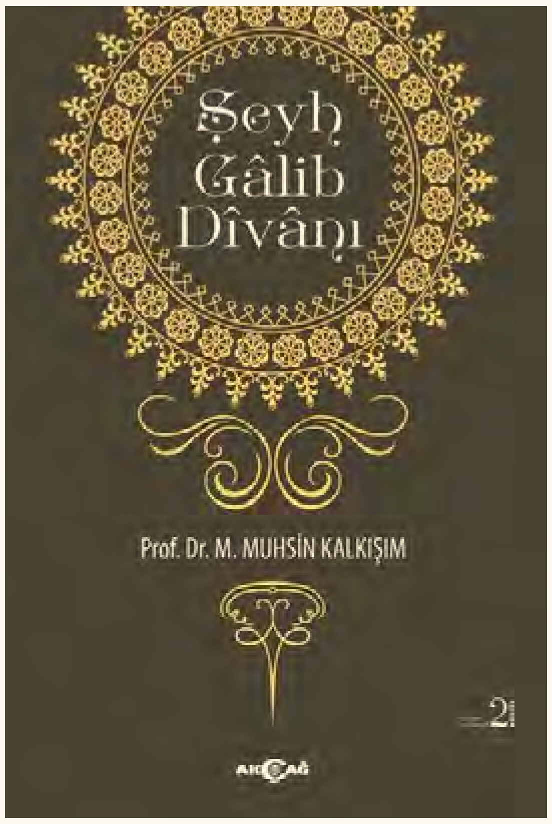

Klasik edebiyatın son büyük şairi. İstanbul'da doğdu. Asıl adı Mehmed Esad'dır. İlköğretimini babasından aldı. Kendisine Esad mahlasını veren Süleyman Neşet'ten faydalandı.

İlk şiirlerinde Esad mahlasını kullandı. Daha sonra Galib mahlasını aldı. Yirmi dört yaşında Divan tertip etti. 26 yaşında Türk edebiyatında mesnevi türünün en başarılı örneklerinden biri sayılan Hüsn ü Aşk'ı yazdı. Galata ve Yenikapı Mevlevihanelerinde çileye girdi. Dergâh şeyhi olarak hizmet etti. İstanbul'da öldü.

Sebk-i Hindî üslup özellikleriyle sembolizme benzer bir şiir tarzının öncüsü oldu.

En Önemli İki Eseri: Divan (1781), Hüsn ü Aşk (1783)

(Geniş bilgi için bk. 1. M. Muhsin Kalkışım, Şeyh Galib Divanı, Akçağ Yayınları, Ankara 1994; 2. Halûk İpekten, Şeyh Galib-Hayatı, Sanatı, Eserleri, Akçağ Yayınları, Ankara 2000; 3. 1. Naci Okcu, Şeyh Galib Divanı, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2021)

Ey şâh-ı cihân bu çarh u eyvân kimin
Îcâd kimin bu lutf u ihsân kimin
Adl eyler isen dahı ben olmam me'yûs
İsyân benimse aff u gufrân kimin

Ey âlemin padişahı, bu dünya ve köşk kimin? Bunu var eden kim, bu iyilik ve bağışlama kimdendir? Tarafsız kalsan bile ben ümitsiz olmam. İsyan bana aitse af ve merhamet kimin?

Biz Yönetelim Dünyayı

Dünyadaki yangınları
söndürmek için
Gözlerden akan yaşları
dindirmek için
Artık bize oy verin de
bizler gelelim
Dünyayı
güven yurduna döndürmek için

ÖMÜR

Bir merhaleden güneşle deryâ görünür,
Bir merhaleden her iki dünyâ görünür,
Son merhale bir fasl-ı hazandır ki sürer,
Geçmiş gelecek cümlesi rü'yâ görünür.

Beste : Yahya Kemal Beyatlı (1884-1958)
Güfte : Erol Ünal (doğ. 1954)
Makam : Şevkefza
Usûl : Aksak

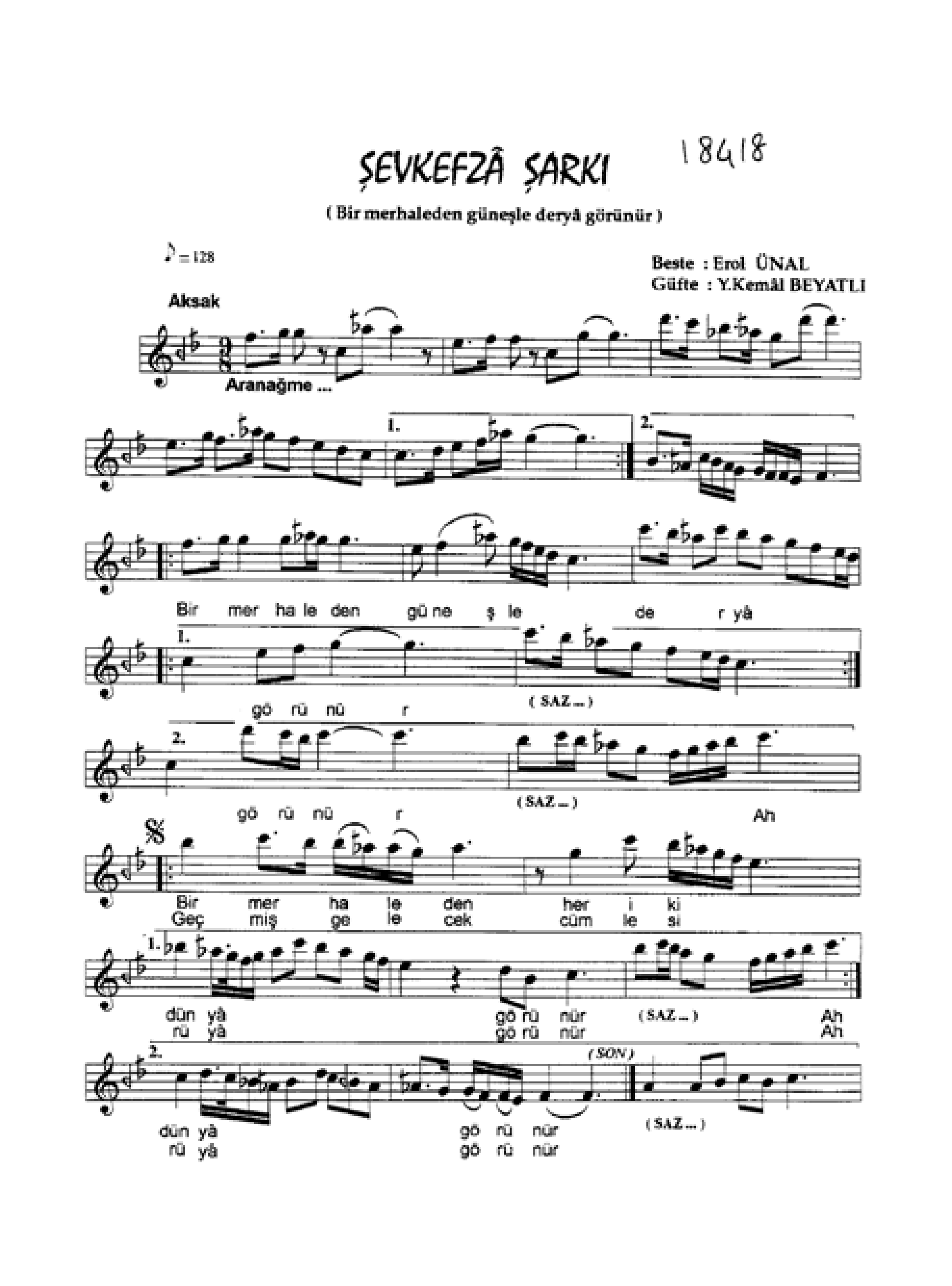

Yahya Kemal Beyatlı

Erol Ünal

TACETTİN ŞİMŞEK

DÜŞTÜK SEDEFİN KALBİNE

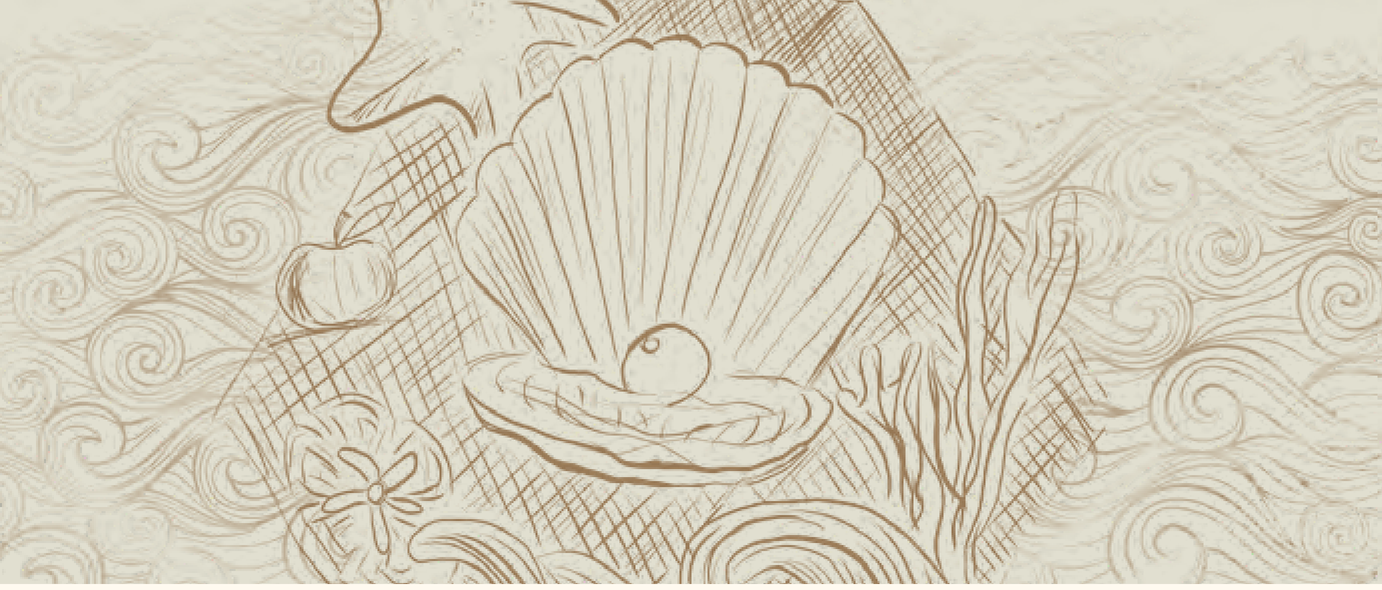

Sır

Bilmem ki nedendir
        kısılıp kaldı sesim
Bir tutkuya tutsak olmamaktır
        hevesim
Farz et ki
        bu sevda bana devlet sırrı
Gel sen taşı mümkünse
        yüz altmış mevsim

Kürsüye Davet

Şairlere söyletmeliyim
        hasretimi
Güllerle yazıp çizmeliyim
        cennetimi
Hazret buyurun
        sahne sizindir diyerek
Bülbüllere arz etmeliyim
        davetimi

Gönül Sergisi

Tüm evreni şahit tutarak
sevgimize
Çılgın notalar yükleyerek
ezgimize
Son gölge ışık fatihi
ressamlarımız
Yıldızları davet ettiler
sergimize

Sufinin Kuşları

Bizler
yuvanın
belli ki berduşlarıyız
Olmazlarıyız
belki de olmuşlarıyız
Pırlanta kafestir bize dünya
hepimiz
Üstat Feridüddin Attar'ın kuşlarıyız

gül yangını

ahmet ziya kahraman

Bambaşka Biri

Üstünde çivit mavisi mintan ve deniz
Göğsünde karanfil ve serinkanlı bir iz
Renkler taşıyorsun erguvan yıllardan
Bizler yine sensiz yine herkes gibiyiz

Can Şehri

Can şehri yıkılmış, bakıp ağlaşmadayız
Bir gün ki donup kalmışız eğleşmedeyiz
Sır tutmayı marifet görüp sessizce
Mazide kalanlarla vedalaşmadayız

Acılar Memleketi

Gülsün yüzün artık acılar memleketi
Birgün kuş olur uçar ömür saltanatı
Hep kış mı kalır? Bahar ve yazlar da gelir
Okşar seni Rabbinin derin merhameti

Senden Sana Kaçmak

Gel sevgi bağından bize bir şarkı duyur
Sevginle sevincinle serabınla doyur
Senden kaçarak geldiğimiz yerlerde
Günler ve güneşler de uyur çağ da uyur

Gönlüne Dön

Düştünse geçim derdine, ağrırsa başın,
Hiç korkma gelir, varsa o sofranda aşın,
Bir yangına düşmüş gibi kalk gönlüne dön,
Kalsın seni sarsan şu utanmış telaşın!..

Kader Damgaları

Gurbet bizi bizden alarak aşka vurur,
Aşk yakmayacaktır bilirim, düş kavurur,
Bir türlü silinmez şu kader damgaları,
Alnımda utanmış nice ter gibi durur…

Kapalı Çarşı'da Antikacı
Amedeo Preziosi

Rubailerinizin değerlendirilmesini veya yayımlanmasını isterseniz aşağıdaki e-posta adresine gönderebilirsiniz.
Şiirle kalmanız dileğiyle...

rubaidergisi@gmail.com